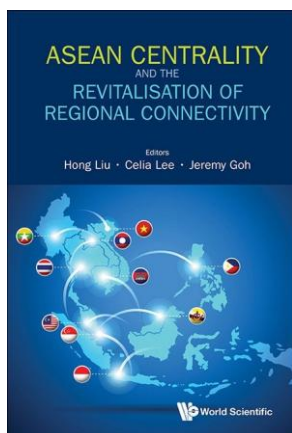

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ASEAN Centrality and the Revitalisation of Regional Connectivity

สีดา สอนศรี (Sida Sonsri)¹

(ที่มา: <https://www.worldscientific.com/>)

(Received: June 6, 2026; Revised: June 10, 2026; Accepted: June 17, 2026)

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักที่สำคัญ ส่วนแรกคือ การรวมกลุ่มในภูมิภาคและแนวคิดในการสร้างความเชื่อมโยง ซึ่งเน้นในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างเครือข่ายทางการค้าและห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งหมายถึงเครือข่ายความเชื่อมโยงของกิจกรรมทั้งหมด ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การจัดเก็บ ไปจนถึงการกระจายสินค้าและจัดส่งถึงมือลูกค้า เพื่อตอบสนอง

¹ รองศาสตราจารย์ สถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Associate Professor, Thammasat Institute of Area Studies, Thammasat University) Email: sidapols@gmail.com

ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และอธิบายว่าความเชื่อมโยงทั้งด้านกายภาพ ด้านดิจิทัล ทางด้านสถาบันได้หนุนนำการรวมกลุ่มของอาเซียนได้อย่างไร โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของอาเซียนในการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานของโลก ในที่นี้คือกระบวนการเชื่อมต่อกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรหรือระหว่างองค์กรกับคู่ค้าภายนอก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหรือบริการอย่างเป็นระบบ

แนวคิดสำคัญในส่วนแรกนี้ คือความสามารถในการเชื่อมโยงไม่เพียงแต่พิจารณาด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงอำนาจในการวางกลยุทธ์ด้วย ในส่วนนี้ได้กล่าวถึงความเป็น**ศูนย์กลางหรือแกนกลาง**ของอาเซียนในการเป็นผู้นำของความร่วมมือทางเศรษฐกิจของภูมิภาคในสถานะที่มีความตึงเครียดทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ ที่สำคัญผู้เขียนกล่าวถึงบทบาทของสิงคโปร์ใน RCEP (Regional Comprehensive Economic Partnership) ที่เป็นผู้ผลักดันการค้าเสรีในการเชื่อมทับกับอาเซียน

ตามความคิดของผู้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้ หากอาเซียนจะประสบความสำเร็จได้ **อาเซียนต้องร่วมมือกันเป็นหนึ่งเดียวและกำหนดภาษีร่วมกันภายในสมาชิก RCEP** ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความตกลงเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคกับ 15 ประเทศ คือ 10 ประเทศอาเซียน ประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ โดยการลดภาษีนำเข้ามีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2565 เพื่อลดภาษีนำเข้าและลดอุปสรรคทางการค้าในภูมิภาค แต่สิงคโปร์เป็นประเทศเล็กที่มีศักยภาพในการเจรจาและต่อรองสูงจึงได้เปรียบกว่าประเทศอื่น ๆ ในการกำหนดภาษี **เพราะฉะนั้นการเจรจาจึงมีลักษณะเป็นการเจรจาแบบทวิภาค (Bilateral Negotiation) มากกว่าการกำหนดภาษีร่วมกันเหมือนประชาคมยุโรป**

ในเรื่องแรกนี้มีอยู่ 3 บท โดย**บทที่ 1** กล่าวถึงความเป็นแกนกลางหรือศูนย์กลางของอาเซียนที่จะเป็นผู้นำในความร่วมมือต่าง ๆ **บทที่ 2** กล่าวถึงอาเซียนและความเชื่อมโยงของสิงคโปร์กับอาเซียน **บทที่ 3** กล่าวถึงความเชื่อมโยงของอาเซียนในการลงทุนในอาเซียน รวมทั้งห่วงโซ่อุปทานมูลค่าโลก (Global Value Chain: GVC) ซึ่งก็คือกระบวนการผลิตสินค้าที่นำออกไปทำใน

หลายประเทศทั่วโลก โดยแต่ละประเทศจะทำในขั้นตอนที่ตัวเองถนัดหรือที่มีต้นทุนต่ำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับสินค้านั้น ๆ รวมทั้งกระบวนการสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลคาร์บอนต่ำซึ่งก็คือการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกแบบยั่งยืนด้วย ถ้ามองประเทศในอาเซียนแล้วนั้น มีสังคมและวัฒนธรรมและค่านิยมที่ต่างกัน อาจจะเป็นเรื่องยากที่จะดำเนินการได้ ยกเว้นประเทศเล็ก ๆ อย่างสิงคโปร์และบรูไน

เรื่องที่สอง คือ การสร้างชุมชนอาเซียนโดยผ่านความร่วมมือของอาเซียนกับจีน ในเรื่องนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับจีน โดยเฉพาะภายใต้กรอบ RCEP โดยให้ความสำคัญกับการขยายตัวทางการค้า การลงทุน และความร่วมมือทางอุตสาหกรรม การค้าเสรี ในบทนี้ผู้วิจารณ์มีข้อถกเถียงว่า การใช้ความสัมพันธ์กับจีนในการยกระดับความเป็นศูนย์กลางของอาเซียนโดยไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเองของแต่ละประเทศ ผู้วิจารณ์เห็นว่ามีความเป็นไปได้ยากมาก เนื่องจากทุกประเทศในอาเซียนมิได้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน เช่น ประเทศเวียดนามและฟิลิปปินส์ ในกรณีพิพาทในทะเลจีนใต้ อย่างไรก็ตาม กรณีพิพาทดังกล่าวเกี่ยวพันกับการค้าการลงทุน จีนจึงจะต้องเปิดความสัมพันธ์แบบทวิภาคีในแต่ละประเทศมากกว่าความสัมพันธ์แบบหนึ่งเดียว จึงทำให้จีนจะร่วมเป็นศูนย์กลางกับอาเซียนไม่ได้

เรื่องที่ 2 นี้ผู้เขียนแบ่งออกเป็น 2 บท คือ **บทที่ 4** กล่าวถึงการส่งเสริมความสามัคคีโดยผ่านประชาชนสู่ประชาชน (People-to-People) นั่นถือเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนทั้ง 10 ประเทศกับอีก 5 ประเทศใน RCEP ซึ่งผู้เขียนกล่าวถึงการเกิดโควิดทำให้ประชาชนงดการเดินทางระหว่างประเทศจนกระทั่งปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามจีนก็ใช้ความร่วมมือทางวัฒนธรรมในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนอาเซียนกับจีน นับเป็นความฉลาดของจีน

บทที่ 5 เกี่ยวกับการปฏิบัติและโอกาสของการพัฒนาที่ยั่งยืนของจีน ภายใต้วิถีกฎนิติรัฐศาสตร์ ในบทนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของจีนในกลุ่ม RCEP และผู้เขียนได้เสนอให้จีนลดความยากจนในประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือ Belt and Road Initiative (BRI) หรือความร่วมมือทั่วโลกเพื่อขยายความสัมพันธ์ทางการค้าของจีนให้มากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ควรแก้ปัญหาระหว่างประเทศที่จีน

เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยดังเช่นกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้ ประการสุดท้าย จีนควรสร้างผลงานสีเขียวและส่งเสริมมหาวิทยาลัยในประเทศให้มากขึ้น ในบทนี้การส่งเสริมให้จีนขยายการค้าในโครงการริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการลงทุนระดับโลกของจีน ก็เป็น การรุกรานพื้นที่ของบางประเทศเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์ก็เห็นด้วยกับแนวทางพัฒนาใหม่ที่ยั่งยืนของจีนในโครงการ **China's Action Plan for Sustainable Development in the Early 21st Century** ซึ่งเป็นการพัฒนาคนและโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงแต่สร้างคนรุ่นใหม่ แต่ยังสร้างคนรุ่นต่อไปให้เดินทางไปทั่วโลกในอนาคต จากโอกาสนี้ทำให้จีนสามารถสร้างการติดต่อระหว่างประชาชนในกลุ่มอาเซียนกับจีนได้มากแม้จะมีปัญหาในอาเซียนทั้งทางด้านการท่องเที่ยวและการศึกษา ผู้วิจารณ์เห็นด้วยเป็นอย่างมากที่จีนได้ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของโลกตั้งแต่วิกฤตโควิดมาจนถึงปัจจุบัน

เรื่องที่ 3 กล่าวถึงบทบาทของประเทศสมาชิกกับการรวมกลุ่มในภูมิภาค โดยมองแต่ละประเทศจากประเด็นที่แตกต่างกัน รวมทั้งอภิปรายถึงนโยบายของนวัตกรรมและการปฏิรูปภายในประเทศนั้น ๆ เรื่องนี้มี **4 บท** ด้วยกัน **บทที่ 6** กล่าวถึงบทบาทของสิงคโปร์กับการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งมีความก้าวหน้ากว่าประเทศในภูมิภาค ถ้าพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว ประเทศสิงคโปร์สร้างคน สร้างงาน สร้างความเป็นระเบียบ สร้างความสะอาดและติดต่อกับต่างประเทศโดยไม่ต้องพึ่งประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเลย นี่คือการได้เปรียบของสิงคโปร์ อีกประเด็นคือสิงคโปร์เป็นประเทศเล็ก ประชากรน้อย จึงสามารถดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายได้โดยง่าย ผู้นำสั่งการได้ทุกอย่างและไม่มีปัญหาเหมือนประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค หรือมีก็อาจจะน้อย

บทที่ 7 กล่าวถึงเวียดนามเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานของโลก เวียดนามเป็นประเทศจากประเทศที่ไม่มีอะไรมากมายกลายมาเป็นประเทศอยู่ในอันดับแนวหน้าของภูมิภาค ทั้งนี้เป็นเพราะเวียดนามมีนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติ ทั้งทางด้านบุคลากรและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การที่สิงคโปร์เข้าไปลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม ส่วนไทยและมาเลเซียก็มี

บทบาทสำคัญในการลงทุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน บริษัทลงทุนขนาดเล็ก และอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขนาดกลาง

บทที่ 8 กล่าวถึงกัมพูชากับการสร้างความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเพื่อสร้างเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งผู้เขียนกล่าวถึงน้อยมาก

บทที่ 9 กล่าวถึงประเทศฟิลิปปินส์ที่มีศักยภาพของบุคคลและ การศึกษาสูง สามารถออกไปทำงานที่มีทักษะในต่างประเทศ ทำให้ในประเทศ ขาดทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนั้นแล้ว ฟิลิปปินส์มีจำนวนประชากรยากจนที่ อาจสูงกว่าประเทศอื่นในภูมิภาคจนทำให้รัฐบาลยังต้องแบกรับภาระการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ต่อไป อย่างไรก็ตาม ฟิลิปปินส์ก็ได้เปรียบกว่าประเทศอื่นเนื่อง ด้วยมีประชากรวัยหนุ่มสาวที่มีทักษะสูงที่จะสามารถรับงานในภาคธุรกิจ BPO (Business Processing Outsourcing) ที่เป็นบริษัทรับจ้างบริการต่าง ๆ ทั้ง จากในและต่างประเทศที่มาลงทุนในฟิลิปปินส์ โดยใช้ฟิลิปปินส์เป็นฐานติดต่อกับ คนทั่วโลกเพื่อให้บริการในด้านต่าง ๆ เช่น การทำบัญชี การค้าการลงทุน ดังกรณี บริษัทด้านการเงินและการลงทุนอย่าง J.P.Morgan เป็นต้น ภาคธุรกิจ BPO จึง เป็นทางเลือกการทำงานของคนฟิลิปปินส์รุ่นใหม่ที่ต้องการมีเงินเดือนสูง และ สร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวนมาก นอกจากนี้แล้ว ฟิลิปปินส์ยังได้รับรายได้ที่ สูงมากจากแรงงานทักษะสูงที่ไปทำงานต่างประเทศ นอกเหนือไปจากนั้น ประเทศฟิลิปปินส์ยังมีแผนการพัฒนาภายใต้ Philippines Development Plan 2023 – 2028 เพื่อเพิ่มศักยภาพของประเทศในด้านต่าง ๆ อีกด้วย

เมื่อพิจารณาหนังสือเล่มนี้แล้ว เนื้อหามีการกล่าวถึงการพัฒนา หลังจากช่วงวิกฤตโควิดไปจนถึงการวางแผนพัฒนาของแต่ละประเทศในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เนื้อหาค่อนข้างจะให้ความสำคัญกับประเทศสิงคโปร์กับการ พัฒนามากกว่าประเทศอื่น ๆ เพราะฉะนั้น การที่อาเซียนจะเป็นศูนย์กลางหรือ แกนกลางของความร่วมมือได้นั้นอาจจะยากเนื่องด้วยแต่ละประเทศเป็นตัวของตัวเอง ไม่ก้าวร้าวกัน ไม่ล่อล้าอำนาจอิทธิพลของกันและกัน ดังนั้น การที่จะ ให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางความร่วมมือจึงขึ้นอยู่กับท่าทีและความร่วมมือของ ประเทศสมาชิกเอง จึงเป็นทั้งแนวคิดที่ทำให้เกิดขึ้นจริงได้หรือทำไม่ได้เช่นกัน

โดยสรุปแล้ว หนังสือเล่มนี้เหมาะกับผู้สนใจศึกษาเรื่องอาเซียนและการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของหนังสือค่อนข้างให้ความสำคัญกับความร่วมมือและพัฒนาการความสัมพันธ์ของประเทศสิงคโปร์และจีน จึงเป็นหนังสือที่ใช้อ่านประกอบได้ แต่ผู้อ่านยังคงต้องค้นหาความจริงอีกมาก และประเมินแนวโน้มด้วยตัวเองว่ามีความเป็นไปได้มากนักน้อยเพียงใดที่จะเกิดความเป็น ASEAN Centrality ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

Liu, H., Lee, C., & Goh, J. (Eds). (2006). *ASEAN Centrality and the Revitalisation of Regional Connectivity*. World Scientific Publishing.